

Presentació de la novel·la

La cruz de piedra

de

José Luis Martínez Ángel

Bona vesprada,

autoritats,

amigues i amics

Començaré esta presentació per la part que considere més important, l'autor, sense ell no hi hauria novel·la ni acte hui ací a Bocairent. José Luis Martínez Ángel NO va nèixer a Bocairent, però hi va viure. José Luis es va casar amb una bocairentina, Elvira, afincada a València, però que mai ha deixat d'estar vinculada al poble. Per a mi, sa mare, Elvira també, era una dona bocairentina com ho podien ser les meues *agüeles* o aquelles dones del poble majors dels anys 60 que per a un xiquet com jo eren molt peculiars. Amb una notable diferència respecte a les del poble, Elvira vivia a València en un pis molt modern en una finca molt alta en ple centre de la ciutat.

Explique estos records perquè per a mi José Luis, i els seus germans Puri, Miguel Ángel i Javier, són com de la meua família. Ma casa i sa casa estaven a cinc portes de distància i en aquells anys 60 totes les portes de les cases estaven sempre obertes i els xiquets anàvem d'una a l'altra sense cap problema. Sa casa, on la *senyó* Pura, sa mare, per a mi era la *mamá*, tots ells li deien la *mamá*, i jo, també. Quan tornava a ma casa, evidentment, ma mare era la mare.

A sa casa vaig començar a prendre contacte amb el castellà, de manera que de ben xicotet ja vivia en un doble món bilingüe, quan arribava allí ells entre ells parlaven en castellà, quan venien a ma casa, els quatre germans parlaven en valencià. O siga que distingíem ja molt bé un espai de l'altre. I a sa casa, també, vaig descobrir que hi havia llibres, molts llibres, per a mi en aquella època, els pocs llibres que havia vist els guardava mon pare en la tauleta de nit i ens els llegia els diumenges de matí en el llit abans d'anar a missa o al catecisme.

Encara no he dit res de José Luis, però com haureu observat per a mi ELL i la seua família representaven un món de llibres amb el qual no tenia ni la més mínima consciència que em trobaria de més major.

Ara vos contaré una anècdota personal perquè entengueu per què, crec, que José Luis m'ha triat per a esta presentació i perquè tenim tan bona relació. No sé si ell la recorda.

Mireu, l'any 1968 el matrimoni de José Luis i Elvira estava passant per moments difícils, de fet, José Luis havia agarrat la banda d'alferes dels suavos l'any 1967 i l'any d'alferes no va voler eixir a festes perquè no es trobava amb ànims. El dia de l'entrada el substituïa jo damunt d'un cavall més xulo que un huit, com diuen els madrilenys, amb els meus set anyets. Però eixe estiu, José Luis i Elvira van voler que passara amb ells a València uns quants dies. Vaig anar agarrat de la mà d'un militar, Paco Molina, el *Xocolatero*, cosí d'Elvira, que estava a punt d'acabar la mili a València. Els dos vam pujar a l'autovia en l'estació del poble, i en la d'Agres vam canviar al tren que anava a València. Una vegada allí, la primera nit en una ciutat on ja circulaven alguns cotxes de nit, per a un xiquet que havia passat per l'emoció d'eixir del seu poble protegit per un soldat i d'haver pujat en el tren que anava a València, com comprendreu no podia dormir. José Luis, damunt de la tauleta de nit m'havia deixat *Bambi, una vida en el bosc*, la novel·la de Félix Salten que va inspirar la pel·lícula de Walt Disney, encara que hi ha grans diferències. El Bambi original no és un cérvol nord-americà, és un cabirol dels boscos europeus. Félix Salten és el pseudònim de l'austríac Siegmund Salzmann, el seu *Bambi* és de 1923. Aquella nit vaig començar a llegir el llibre. Jo no coneixia per a res la pel·lícula de 1942.

El dia que me'n tornava a casa, José Luis em va dir, pots emportar-te el llibre si vols. *Bambi* és un llibre que aconsellaré sempre, tots els xiquets i majorets l'haurien de llegir. Eixe era i és José Luis, una persona envoltada de llibres que trobava la manera de fer arribar als altres la passió per la literatura. En canvi, el seu treball no tenia res a veure ni amb la llengua ni amb la literatura, ell ha sigut molts anys una persona important dins de la multinacional Rank Xerox a València, dedicada a les màquines fotocopiadores i a la tecnologia, però el món de la literatura, així com l'afició per viatjar i conèixer molts llocs sempre l'han acompanyat.

Un bon dia, l'any 2003, em va demanar que li traduïra uns textos al valencià que els volia publicar a Bocairent i no em va sorprendre que m'ho demanara, ja que recordava eixes vivències que vos he comentat. Sabia que José Luis era un apassionat per la literatura.

José Luis ja fa uns quants anys que està jubilat i la seua formació tecnològica vinculada a Xerox ha fet que siga una persona amb molta capacitat i aptituds per a les tecnologies. De fet, ell és l'ànima informàtica que ha creat i alimenta la pàgina d'Aculliber, l'Associació Cultural Lleó Ibèric de Bocairent, és l'ànima i moltes coses més.

La pàgina web d'esta associació l'aconselle a tots els bocairentins que la tinguen entre les preferides, ja que alberga moltíssima informació històrica i cultural del nostre poble. En esta pàgina, per als que no la coneguen, es poden trobar moltes fotografies històriques, així com documents digitalitzats i articles dels programes de festes, tot ben classificat, explicat i ordenat. Una tasca que José Luis ha anat fent a poc a poc des que s'ha jubilat.

Allí també trobareu tots els seus textos, els que ha publicat en el programa de festes a Sant Agustí des de 2003, els del programa de festes a Sant Blai, els textos que van utilitzar en el joc que van fer per als xiquets del poble, Acullijoc, i molts altres no publicats. L'any passat en el programa de Sant Agustí ja ens va sorprendre amb una narració amb personatges ficticis i reals que feien un ràpid repàs a la història de Bocairent.

Què voleu que vos diga? José Luis és un enamorat de Bocairent, pels anys que va viure ací, perquè Elvira i la seua família són d'ací i perquè Bocairent enamora. L'espai en què vivim, la Mariola que ens envolta, els edificis carregats d'història, els carrers, les places, els camins i tot el que podem dir de Bocairent enamora i apassiona. Per què si no alguns directors de cine han rodat en els nostres carrers algunes pel·lícules?

I ací, passe ja a parlar de la novel·la *La cruz de piedra*, *La creu de pedra* o *The Cross of Stone* si la traduïrem al valencià i a l'anglès. I comence així perquè al mateix temps que la llegia em feia la impressió que l'estava vivint. Com una pel·lícula, vaja. I pensava, quin argument més bo per a un director de cine! Un director que només hauria d'anar seleccionant les localitzacions que apareixen en la novel·la i rodar les escenes. Els detalls ja els trobarà en les mateixes descripcions de la novel·la que haurà d'adaptar al llenguatge fílmic i en els espais reals que apareixen.

Jo sé que a José Luis li agradaria que fera una anàlisi des del punt de vista literari de la novel·la, però eixe no és el meu fort. De fet, és la primera vegada que faig una presentació d'una novel·la o una ressenya d'un llibre d'estes característiques. El meu fort és la llengua, la literatura per a mi és també una afició i si he fet en èpoques anteriors alguna cosa ha sigut més de poesia o de narració breu que no de novel·les com la que hui presente. Però val més que intente crear-vos les ganes de llegir-la i amb això l'objectiu de l'acte de hui estarà més que justificat. Perquè les novel·les són per a llegir-les, perquè fan que ens abandonem dels moments reals que vivim i introduïm en el nostre cervell vivències d'altres persones no tan reals, però que des del moment en què les llegim passen a formar part de la nostra realitat. Per a mi, Lorenzo, un dels personatges, ja és un guàrdia civil molt hàbil que, com a la majoria dels lectors que ja heu llegit la novel·la, almenys a mi m'ha passat, veus que a poc a poc va creant-te les ganes de saber com ho investiga, com apunta cada detall i

enllaça uns fets amb uns altres. Lorenzo és un dels personatges més interessants de la novel·la.

La cruz de piedra, (després José Luis ens explicarà perquè eixe títol) i ací espere coincidir amb les persones que heu vingut i ja l'heu llegida, és una novel·la d'intriga, com moltes de les que ens podem trobar hui en dia en la literatura actual, a l'estil del *Codi da Vinci* de Dan Brown o similars. L'autor, que al mateix temps és el narrador, té l'habilitat d'anar portant-nos a través de diverses èpoques: el segle XIV, el segle XIX i el segle XXI, si voleu més concret, tots els fets passen al voltant dels anys 1307, 1875 i 2012.

Per què 1307? Perquè aquell any el rei Felip IV de França o Felip el Bell va ordenar la desaparició de l'orde dels Templers i va empresonar Jacques de Molay i 140 templers més que van ser sotmesos a tortures.

Per què 1875? Ací ja no vaig a desvetllar res, els que l'heu llegida ja sabeu què va passar eixe any i els que no ho haureu de descobrir a mesura que aneu avançant en la lectura de la novel·la.

Per què 2012? Perquè és l'any en què comença la novel·la amb l'assassinat d'Ignacio en un mas de Bocairent i segurament l'any que José Luis decidix començar a escriure esta ficció.

I precisament així comença la novel·la i José Luis a través de la narració va introduint tot un seguit de personatges que anem coneixent a poc a poc. Ja ho he dit, és una novel·la d'intriga, i com a tal a partir de la primera pàgina volem saber més, volem saber què ha passat, per què hi ha un assassí i una víctima precisament ací, a Bocairent, en el nostre poble o per als que no siguen d'ací un poblet ubicat en la província de València que acull en el segle XIV uns nous habitants i en el segle XXI uns altres que es troben lligats per uns fets determinats.

Si la novel·la alguna vegada es tradueix a l'anglès podrà situar-se braç a braç amb altres novel·les escrites originàriament en anglès. Ací he de dir que José Luis ha tingut la habilitat d'ajuntar un món narratiu real amb un món narratiu irreal, és a dir, ens trobarem amb personatges reals que qualsevol bocairentí d'ara pot identificar fàcilment, personatges històrics reals com Jacques de Molay, que ja he comentat abans, amb personatges irreals que conviuen amb ells i creen tota una trama que va d'un any a un altre, d'un segle a un altre, d'un fet històric real a fets irreals. Però no és una narració localista ni costumista. Com he insinuat és una narració que forma part de l'actual món occidental i que podria ser llegida per qualsevol europeu, nord-americà o sud-americà, ja que els referents formen part d'una cultura universal.

Això sí, Bocairent apareix des del principi i és un element molt important de tota la narració. Però, José Luis, que és una persona que ha viatjat molt, ha

tingut l'habilitat de portar els escenaris per tota Europa. Roma, Londres, París, Bonn, Oslo apareixen al costat de Bocairent amb tota normalitat. Per això vos deia abans que la novel·la podria funcionar perfectament en este món globalitzat i occidental actual que utilitza l'anglès majoritàriament.

I ara direu, podria estar en valencià? I vos diré que sí, també podria estar escrita en valencià perfectament, tot serà que algú s'interesse per editar-la i, si l'autor vol, podria ser traduïda.

A hores d'ara, m'agradaria que tots els presents estiguéreu ja pensant com ho haurà fet José Luis per a situar el nostre poble dins d'eixa novel·la i quina relació té amb els templers. No vos ho vaig a dir, perquè això ho heu de descobrir quan la llegiu.

Vos diré que és un llibre de 400 pàgines, però que es lligen molt bé, ja que està molt ben aconseguida la trama, les descripcions i tots els diàlegs. A més a més, algunes coses apareixen des del començament i més avant ens les recorda amb ampliacions i altres aportacions que el narrador va afegint. Quan torne a llegir algun fet que ja t'ha indicat abans, el que fa es recordar-t'ho perquè et centres en els nous detalls.

Com tots els escriptors, José Luis, deixa llegir entre línies les seues conviccions religioses, morals i socials. Cap persona es pot desprendre del seu tarannà i per als que el coneixem sabem que a més d'entretindre'ns amb la investigació de l'assassinat també ens fa reflexionar sobre les relacions personals, sobre el món actual, sobre les grans multinacionals i el seu paper en la societat. Sobre el paper de l'Església actual, però sobretot el paper que ha tingut al llarg de molt de temps. Per això no ens sorprendrà un retor d'edat avançada afincat en Belver de Cinca, Osca. Un personatge que segurament a ell li recorda els antics retors de poble que tenien un paper molt més rellevant que l'actual, com mossén Sixto a Bocairent, a qui li va dedicar l'article, *Mossén Sixto i la sarpassa*.

La novel·la té de tot el que ha de tindre una ficció policíaca del segle XXI, Interpol, servicis d'intel·ligència i espionatge, noms en clau, missatges xifrats o encriptats, empreses multinacionals, confabulacions, interessos i per què no? La Guàrdia Civil. Ací José Luis ha volgut fer un homenatge a este cos que ell coneix molt bé ja que va viure uns quants anys en *quartels* (casernes) de la Guàrdia Civil quan son pare n'era sergent, son pare es va jubilar ací, a Bocairent. Per això trobareu com es viu i es vivia dins d'estos *quartels*, on a més dels guàrdies estan les seues famílies, els xiquets que com José Luis sentien l'olor de les armes i del greix que feien servir per a engreixar-les.

Finalment, per a acabar esta presentació i donar pas a l'autor i que ens explique com ha ordit la trama, com ha escrit la novel·la vull donar-vos alguns detalls. Una cosa que s'agraïx molt és que la majoria dels capítols van

encapçalats per un nom, el del personatge o el del grup que intervé, la data i d'un text descriptiu del que s'esdevé en el capítol, de manera que en el títol ja et situes on estàs. Al final del llibre tenim la relació dels personatges per orde alfabètic i agrupats segons si són d'una època o pertanyen a alguna de les organitzacions, així com la relació dels personatges de Bocairent.

M'han agradat també moltes descripcions, però vos en llegiré una

(p. 107),

és la descripció d'una casa bocairentina en el segle XIV que encara podríem trobar en el nostre barri medieval. I del Bocairent actual també ens trobarem amb llocs reals com són el bar Chimo, Solbes o el Sifó.

Però a l'igual que les de Bocairent ens trobarem amb descripcions de llocs i carrers de Londres (p. 334).

Ja veieu, de Bocairent a Londres, però passant també per Suïssa i per ciutats europees com les que ja he comentat abans.

Res més, només em queda felicitar públicament José Luis per esta *opera prima*, una novel·la que ara comença a caminar i no sabem quin recorregut pot tindre. I agrair-vos la vostra presència i l'amabilitat d'haver-me escoltat.

Espere haver incitat a la lectura de la novel·la als que encara no heu fet.

Moltes gràcies.

Vicent Satorres Calabuig

Bocairent, 4 de setembre de 2015